

SUMMARY

The process of creating Europe Union, which lasted for more than half a century, was only possible because it is based on not superficial issues of economic development and security guarantees, and deeper - the similarity of ideological orientations and attitudes of European nations. As a model example of the influence of sociocultural factors on entry into the EU can be considered specific relations between Turkey and the EU. An ambiguous perception of Europeans, the Muslim world certainly affects the cooperation and the prospects of EU enlargement to the East.

Keywords: Turkey, European Union, integration, economic development, collaboration.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Комісова М. М., Донецький національний університет

Постановка проблеми. В вітчизняній літературі активно дискутується питання визначення перспективних шляхів сталого розвитку ринку праці. Сучасні кризові процеси обумовлюють суттєвий вплив зайнятості на результати національної економіки. Донецька область є локомотивом економіки України, тому дослідження ринку праці регіону є актуальною проблемою, яку треба досліджувати в різних площинах історичного, соціального й політичного бачення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висновки щодо стану ринку праці України в цілому та Донецької області зокрема, можна зробити аналізуючи роботи таких вчених, як Т. Черниш, О. Власенко, С. Сардак, С. Бандур, В. Савченко та ін., а також досліджуючи матеріали Донецької обласної державної адміністрації, Донецького обласного центру зайнятості та Державного комітету статистики України.

Наразі майже зовсім не приділяється уваги до проблеми дисбалансу між попитом та пропозицією на ринку праці. Поза уваги науковців залишаються глибинні проблеми пов'язані із державним замовленням на конкретні спеціальності, відсутність збалансованої політики підготовки кадрів, яка б задовольняла потреби сучасної економіки регіону.

Мета статті. Виходячи з актуальності проблеми, виділимо такі цілі статті:

- Аналіз динаміки основних показників ринку праці Донецької області за 2007 -2010рр.;
- Відокремити особливості функціонування регіонального ринку праці;
- Проаналізувати проблему дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили;

Виклад основного матеріалу. Існує декілька визначень терміну ринку праці:

1. Ринок праці – це ринок попиту та пропозиції на робочу силу. Через ринок праці відбувається продаж робочої сили на певний термін.[2]

2. Ринок праці – це місце перехрещення різних соціальних та економічних інтересів та функцій [1].

3. Ринок праці(з позиції підприємства) – це шар взаємовідносин його співробітників, тобто потенційних чи фактичних робітників, але думаючих о переході на нове місце роботи в рамках фірми [3].

Безробіття – перевищення пропозиції ресурсу «праця» над попитом на цей фактор [4].

Безробіття як соціально-економічне явище пов'язане з інституціональними факторами. Відповідно до концепції Міжнародної організації праці (далі МОП), працездатними вважаються люди у віці від 15 до 70 років. Саме ці вікові рамки визначають чисельність робочої сили.

Чисельність робочої сили – це чисельність населення у віці від 15 до 70 років, що намагається реалізувати свою спроможність до найманої праці з метою отримання доходу в грошовій або натуральній формі.

Виходячи з цього, все населення країни поділяють на дві великі групи:

- Інституціональне – особи, які не досягли працездатного віку та які вже вибули із складу робочої сили у зв'язку із постійною втратою працездатності(інваліди), виходом на пенсію та ін.

- Не інституціональне – працездатні особи, які поділяються на дві групи:

1) Економічно активне населення: зайняті та безробітні;

2) Економічне неактивне населення: особи, які не бажають працювати за наймом (домогосподарки, студенти, представники вільних професій, підприємці)

Існують наступні форми безробіття:

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

1) Фрикційне безробіття виникає у зв'язку з тим, що встановлення рівноваги між кількістю та якістю найманих працівників, за одного боку, і кількістю і якістю робочих місць – з іншого, потребує певного часу. Ця форма пов'язана із пошуком праці, яка відповідає певній кваліфікації, рівню винагороди.

2) Структурне безробіття обумовлене змінами у складі попиту на найманих робітників у зв'язку із зміненнями структури економіки. Ця форма безробіття виникає у зв'язку з тим, що певні професії «застарівають» і потреба в них значно зменшується або навіть зникає.

Це означає, що структурне безробіття – вимушене та триває набагато більше, ніж фрикційне.

Фрикційне та структурне безробіття складають природне безробіття.

Природне безробіття пов'язане із повною зайнятістю, розмір якої складає 5 – 7%.

3) Циклічне безробіття – це відхилення фактичного безробіття від природного рівня в один чи інший бік. Існують і інші види безробіття (сезонне, технологічне, молодіжне безробіття) [4].

Дослідження в роботі проведені поетапно, тобто аналіз основних показників і тенденцій проведено порівняно по поточному та звітному року.

Проаналізуємо ринок праці Донецької області з 2008 по 2010 рр. Стабільне економічне зростання в Донецькій області у 2007 році сприяло закріпленню ряду позитивних тенденцій на регіональному ринку праці. В умовах вільного доступу до інформації про наявність вакансій в службі зайнятості, розширення можливостей самостійного пошуку підходящої роботи та самостійного працевлаштування в 2007 році забезпечено збільшення рівня зайнятості населення, скорочення рівня безробіття, розширення сфери прикладання праці. Відбулося зменшення безробітного населення, як на повному ринку праці, так і на зареєстрованому.

Чисельність безробітних у віці 15-70 років за 2007 рік порівняно з 2006 роком зменшилась на 1,7 тис. осіб, або 1,4% і становила 116,9 тис. осіб. Відповідно рівень безробіття, визначений за методологією Міжнародної організації праці скоротився на з 5,3% до 5,2%. Серед населення працездатного віку рівень безробіття також знизився і становив 5,5%.

За даними Державного комітету статистики України, чисельність зайнятого населення Донецької області віком 15-70 років у середньому за 2008 рік становила 2138,8 тис. осіб та, порівняно з минулим роком, зросла на 3,8 тис. осіб. Рівень зайнятості населення збільшився з 59,8% до 60,7%.

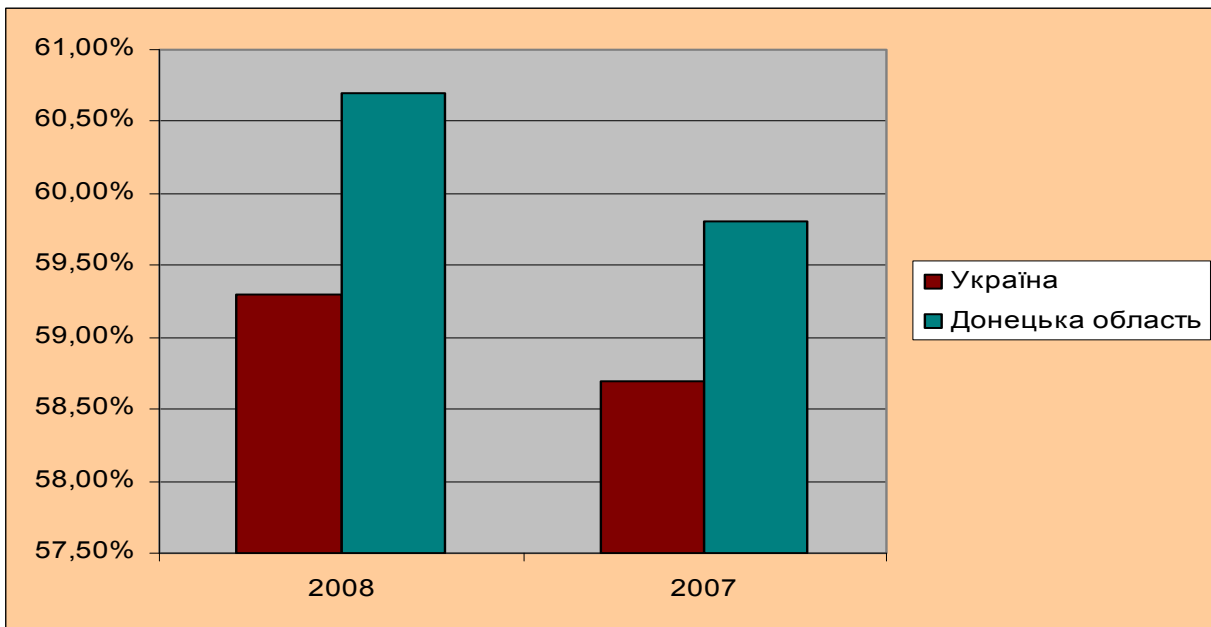

Рис. 1. Рівень зайнятості по методології МОП в Україні та Донецькій області, %

Чисельність безробітних в Донецькій області у середньому за 2008 рік зросла на 2,8 тис. і становила 128,5 тис. осіб. Рівень безробіття економічно активного населення, визначений за методологією Міжнародної організації праці (МОП), склав у 2008 році 5,7% проти 5,6% у 2007 році.

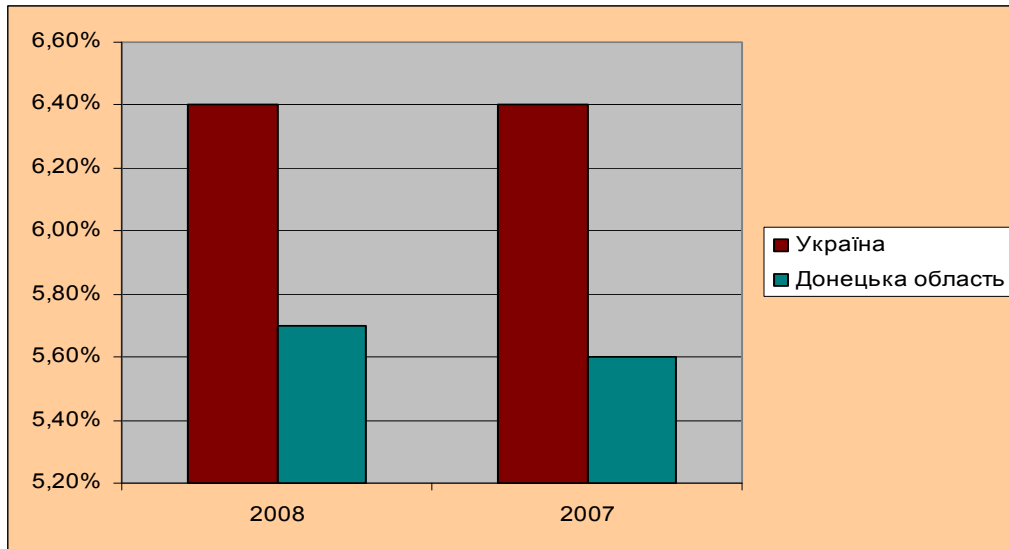

Рис. 2. Рівень безробіття за методологією МОП в Україні та Донецькій області, %

Економіка регіону зазнавала наслідків світової фінансово-економічної кризи. Середньооблікова чисельність штатних працівників підприємств, установ та організацій у 2008 р. становила 1278,9 тис. осіб, що на 7,9 тис. осіб менше, ніж у 2007 році (1286,8 тис. осіб). У грудні 2008р. порівняно з листопадом 2008р. показник зменшився на 1,6% (19,9 тис. осіб), порівняно з груднем 2007р. – на 4,1% (52,9 тис. осіб).

За 2008 рік в цілому по області було вивільнено більше 10 тис. осіб. У порівнянні з 2007 роком кількість вивільнених зросла на 34%. Звертає на себе увагу значна питома вага вивільнених із переробної промисловості – майже третина - 31% від загального обсягу вивільнених, добувної промисловості – 19% відповідно, будівництва – 12%. При цьому кількість вивільнених із сфери будівництва у порівнянні з 2007 роком зросла більш ніж у 5 разів, із сфери торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – у 2,4 рази.

Одночасно, за даними головного управління статистики в Донецькій області у 2008 році набула поширення вимушена неповна зайнятість.

Ситуація на ринку праці віддзеркалювала процеси, що відбувались в економіці області. До листопада 2008 року ситуація на зареєстрованому ринку праці області у цілому залишалася стабільною. Але вже починаючи з листопада активізувались звернення незайнятих громадян до центрів зайнятості. Це було пов'язано, насамперед, з проблемами функціонування гірничо-металургійного комплексу, переробної галузі.

Протягом грудня 2008 року було зареєстровано 20,8 тис. незайнятих осіб, і це найвищий показник щодо чисельності зареєстрованих громадян протягом місяця за 17 років.

Диспропорції щодо попиту на робочу силу і її пропозицію були характерні для переважної більшості професій. Найбільш актуальною, при цьому, залишалась проблема незбалансованості за кваліфікаційним рівнем. Кількісний дисбаланс поглиблювався низькими якісними характеристиками значної кількості вільних робочих місць – недостатнім мотиваційним зростанням рівня заробітної плати.

Найбільшим попитом на ринку праці користувались професії, традиційні для нашого регіону: машиніст підземних установок, електрослюсар підземний, гірник з ремонту гірничих виробок. Не вистачає медичних працівників: як молодшого і середнього персоналу, так і лікарів. Однак, часто задовольнити потребу роботодавців у працівниках зазначених професій проблематично внаслідок вказаних причин.

За даними Державного комітету статистики України, чисельність зайнятого населення віком 15-70 у 2009 році, порівняно з 2008 роком, зменшилась на 157,5 тис. осіб, або на 7,4% та становила 1981,3 тис. осіб, з яких особи працездатного віку склали 1832 тис. осіб, або 92,5% (за методологією Міжнародної організації праці, далі МОП). Рівень зайнятості населення віком 15 –70 років відповідно знизився в цілому по Донецькій області з 60,7% у 2008 році до 57,3% у 2009 році, а у населення працездатного віку з 71,2% до 66,1% відповідно.

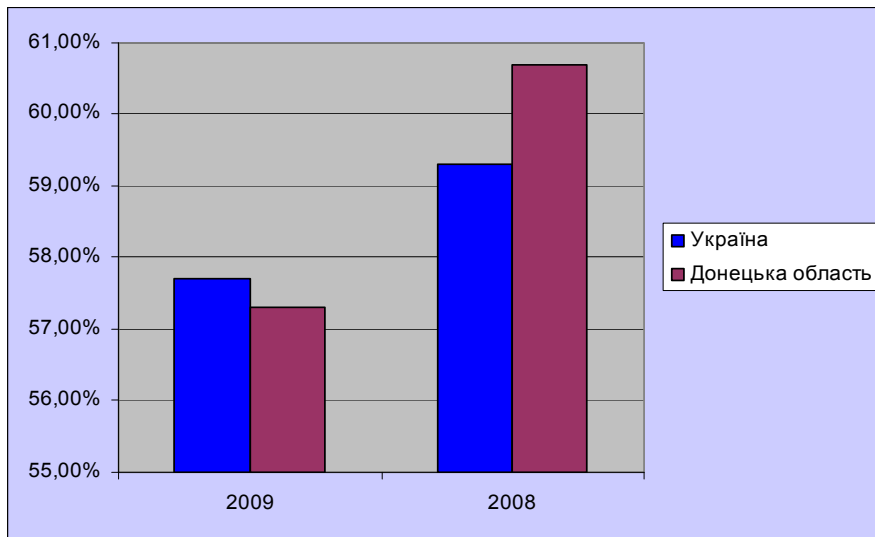

Рис. 3. Рівень зайнятості за методологією МОП в Україні та Донецькій області, %

Чисельність безробітних у середньому за 2009 рік становила 205,6 тис. осіб, що на 77,1 тис. більше, ніж у 2008 р. Рівень безробіття серед населення віком 15–70 років зазнав негативної динаміки зростання: з 5,7% у 2008 році до 9,4% у 2009 році. В Донецькій області рівень безробіття за підсумками 2009 року перевищив середній рівень по Україні (8,8%) на 0,6 в.п.

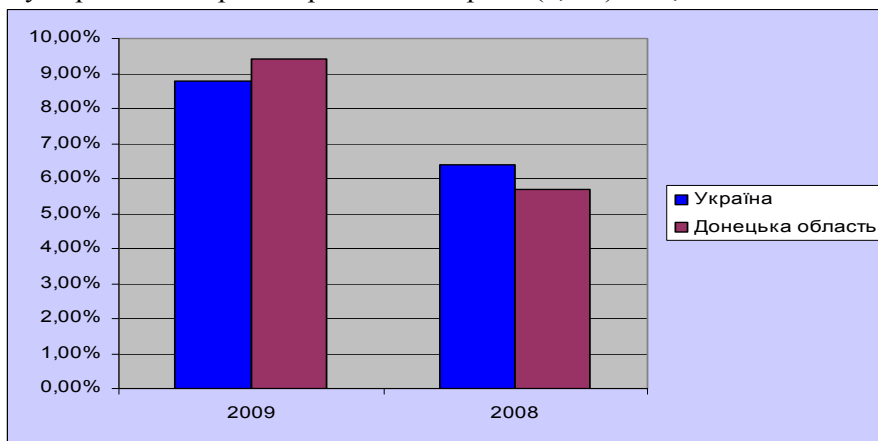

Рис. 4. Рівень безробіття за методологією МОП в Україні та Донецькій області, %

Середньооблікова чисельність штатних працівників підприємств й організацій області (без обліку працівників малих підприємств і зайнятих у громадян-підприємців) за 2009 рік склала 1168,7 тис. осіб, що менше 2008 року на 110,2 тисячі, або на 8,6%.

Ці обсяги скорочення чисельності працівників могли б бути ще більшими, якби адміністрація підприємств не поширила у 2009 році практику застосування форм вимушеної неповної зайнятості. Зокрема чисельність працівників, які працювали у режимі скороченого дня (тижня), збільшилася в 1,7 раза порівняно з 2008 роком, а чисельність працівників, які знаходилися в адміністративних відпустках, - у 1,6 раза відповідно. У порівнянні з першими місяцями 2009 року наприкінці року масштаби цього явища зменшилися, але в грудні чисельність відправлених у неоплачувану відпустку знову зросла й склала 50,8 тис. осіб, або 4,4% зайнятих в економіці області, при цьому 106,2 тис. працівників, або 9,3% працювали в режимі неповного робочого часу.

За 2009 рік в цілому по області було вивільнено 21,3 тис. осіб. У порівнянні з 2008 роком чисельність вивільнених зросла більш ніж у 2 рази. В структурі вивільнених осіб звертає на себе увагу значна питома вага вивільнених із переробної промисловості – майже половина – 48,9% від загального обсягу вивільнених, добувної промисловості – 14,7% відповідно, будівництва – 7,7%. Чисельність вивільнених із сфери фінансової діяльності у порівнянні з 2008 роком зросла більш ніж у 10 разів, із сфери виробництва та розподілення електроенергії, газу та води – у 4,7 рази, переробної промисловості – у 3,3 рази, сфери операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям – також у 3,3 рази.

Таблиця 2.

Рівень зайнятості населення за статтю, віковими групами та місцем проживання у 2009 році (в середньому за період, у % до загальної кількості населення відповідної вікової групи)

	Всього	у тому числі за віковими групами, років						Працездатного віку (Жінки віком 15-54 роки, чоловіки - 15-59 років)
		15-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-70	
Все населення	57,7	34,5	72,2	77,8	77,0	59,5	23,8	64,7
жінки	53,9	31,0	65,2	74,2	77,5	54,1	21,8	62,7
чоловіки	62,1	37,8	78,9	81,6	76,5	66,3	26,9	66,6
міське населення	55,8	31,2	72,7	77,9	76,6	56,8	15,6	63,7
сільське населення	62,2	42,1	70,8	77,8	78,0	66,2	40,1	67,1

Таблиця 3.

Потреба підприємств у працівниках в Україні та Донецькій області в 2010 р.

	Січень – березень		Січень – червень		Січень – вересень		Січень – грудень	
	тис. осіб	у % до відповідного періоду 2009р.	тис. осіб	у % до відповідного періоду 2009р.	тис. осіб	у % до відповідного періоду 2009р.	тис. осіб	у % до відповідного періоду 2009р.
Україна	73,1	86,5	79,7	104,6	84,6	114,0	63,9	97,0
Донецька область	3,8	45,7	4,3	66,6	4,3	91,8	2,9	90,0

Одним із найнегативніших впливів економічної кризи на стан регіонального ринку праці у 2009 році стало зменшення попиту на робочу силу, тобто наявних вакансій для працевлаштування.

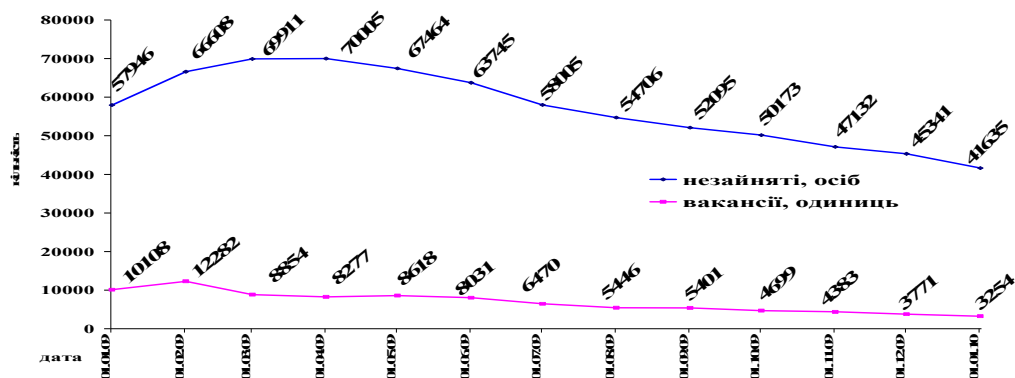

Рис. 5. Динаміка кількості наявних вакансій та чисельності незайнятих громадян, які перебували на обліку в центрах зайнятості Донецької області, у 2009 р.

Кількість вакансій зменшилася з 10,1 тисячі (станом на 1 січня 2009 року) до 3,3 тисяч (станом на 1 січня 2010 року). Внаслідок цього середнє розрахункове навантаження безробітних на 1 вакансію протягом 2009 року зросло з 6 до 12,8.

Результати аналізу обсягів попиту та пропозиції робочої сили за професійними групами свідчать про наявність структурних диспропорцій між попитом на робочу силу та її пропозицією. Крім того, на ринку праці Донецької області стабільно високим залишається попит на групи працівників, які одночасно у великому обсязі представлені на ринку праці з пропозицією власної робочої сили. Це є свідченням того, що якісні характеристики робочої сили, що пропонуються, не відповідають вимогам роботодавців.

Рис. 6. Навантаження на одне вільне робоче місце (вакансію)

Диспропорції щодо попиту на робочу силу і її пропозицію були характерні для переважної більшості професій. Найбільш актуальною, при цьому, залишалась проблема незбалансованості за кваліфікаційним рівнем. Кількісний дисбаланс поглиблювався низькими якісними характеристиками значної кількості вільних робочих місць – недостатнім мотиваційним зростанням рівня заробітної плати.

За перші 9 місяців 2010 року порівняно із аналогічним періодом 2009 року безробіття в Донецькій області скоротилося з 9,3% до 8,7%. Така тенденція спостерігається на всій території України, і пов'язана з тим, що економіка держави потрохи починає виходити із дна кризи. Але до повної стабілізації ситуації ще далеко.

Таким чином, ринок праці Донецької області віддзеркалює стан економіки регіону. Так, до 2008р. економіка області активно розвивалася, ринок праці був стабільним, рівень безробіття був природнім. Світова економічна криза 2008р. завдала найсильніших збитків металургійному комплексу регіону і як наслідок всій економіці області. Ринок праці як індикатор відреагував на це миттєво. Відразу почали скорочуватись робочі місця, поширювалась примусова неповна зайнятість, різко зріс рівень зареєстрованого безробіття. В області переважають структурне та циклічне безробіття.

Ці проблеми поглиблювались тим, що в освіті регіону багато років проводилась незбалансована політика щодо підготовки кадрів: замість необхідних робітничих та інженерних професій випускалось забагато спеціалістів в області юриспруденції, економіки, фінансів та гуманітарних напрямів. Проведення профорієнтаційної роботи на неналежному рівні та відсутність скоординованості різних структур щодо неї, а також держзамовлення на спеціальності, яке не відповідає вимогам економіки регіону посилили негативні тенденції на ринку праці.

Висновки. Ураховуючи сучасні особливості трансформаційного розвитку вітчизняної економіки, поведінки економічно активної частини населення, неможливість сучасної професійної освіти задовольнити вимогам економіки регіону та існуючі проблеми у сфері зайнятості, слід визнати, що зараз держава не може вирішити всі питання, щодо стабілізації і розвитку ринку праці.

Тому основними пріоритетними напрямками, що будуть сприяти покращенню ситуації на ринку праці Донецької області треба визнати:

- Подальше вдосконалення координації взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг, а також посилення профорієнтаційної роботи серед молоді;
- Впровадження сучасних технологій в професійній освіті та перекваліфікації кадрів;
- Створення механізму прогнозування ринку праці;
- Реалізація стратегії підвищення конкурентоспроможності економіки області;
- Ефективна підготовка до Євро 2012;
- Активна співпраця держави та бізнесових структур для створення нових робочих місць та збереження існуючих.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. — М.: Книжный мир, 2003. — 895 с.
2. Генкин Б. М. Экономика и социология труда. — СПб: НОРМА, 2007. — 448 с.

3. Грiшнова О.А. Економiка працi та соцiально-трудоуv вiдносини. Пiдручник для ВНЗ (затв. МОН Украiни), 4-е вид. - К: Знання, 2009. – 390 с.
4. Носова С.С. Экономическая теория для бакалавров: учебное пособие/С.С. Носова, В.И. Новичкова. - М.: КНОРУС, 2009. - 368 с.
5. Экономическая теория: политэкономия: Учебник/ под ред. В.Д. Базилевича. – М.: Рыбари; К.: Знання, 2009 – 870 с.
6. Статистичний щорiчник: Стан зареєстрованого ринку працi та надання послуг клiєнтам служби зайнятостi в 2008р.
7. Статистичний щорiчник: Стан зареєстрованого ринку працi та надання послуг клiєнтам служби зайнятостi в 2009р.
8. <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. <http://www.kmu.gov.ua>

РЕЗЮМЕ

У данiй статтi проводиться аналіз основних показникiв ринку працi Донецької облaстi в 2007 - 2010рр. Досліджується проблема дисбалансу мiж попитом i пропозицією робочої сили. Визначаються прiоритетні напрямлення, якi на думку автора будуть сприяти покращенню ситуацiї в регионi.

Ключові слова: ринок працi, безробіття, трудові ресурси, економічно активне населення, регион, профориєнтацiйна робота, дисбаланс робочої сили, економічний стан облaстi.

РЕЗЮМЕ

В статье проводится анализ основных показателей рынка труда Донецкой области в 2007 – 2010 гг. Исследуется проблема дисбаланса между спросом и предложением рабочей силы. Определяются приоритетные направления, которые, по мнению автора, будут способствовать улучшению ситуации в регионе.

Ключевые слова: рынок труда, безработица, трудовые ресурсы, экономически активное население, регион, профориентационная работа, дисбаланс рабочей силы, экономическое состояние области.

SUMMARY

In the article the analysis of the main indicators of the labour market In donetsk region in 2007 - 2010. This article explores the problem of imbalance between demand and supply of labour force. Define priority directions, which, in the author 's opinion, will contribute to improving the situation in the region.

Keywords: labor market, unemployment, a manpower, economically active population, region, professional orientation work, a labor disbalance, an economic condition of area.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФОНДОВИЙ РИНОК В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кортунов Г.Г., здобувач кафедри «Міжнародна економіка» ДонНУ (м. Донецьк, Україна)

Актуальність теми. Активізація фондового ринку має провідне значення для зростання потенціалу економіки, тому що збільшення активності на фондовому ринку обумовлює виникнення додаткових можливостей для залучення компаніями інвестиційного капіталу, зокрема найпопулярнішим на сьогоднішній день, шляхом додаткової емісії акцій та їх розміщення (ІРО). Окрім того, можливість залучення банківського капіталу, як правило, залежить від ринкової вартості акцій компанії, тобто розвитку фондового ринку. І навпаки, падіння котирувань на фондовому ринку уповільнює розвиток виробництва, зменшує можливості для компаній залучати кошти шляхом нового випуску акцій.

Ступінь вивченості проблеми дослідження. Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про недостатнє висвітлення питання ІРО у вітчизняній науковій літературі та засобах масової інформації. Загалом проблеми розвитку фондового ринку в Україні досліджувалися багатьма фахівцями, серед яких Бланк І., Гальчинський А., Геєць В., Гітман Л., Губський Б., Лук'яненко Д., Макогон Ю., Мозговий О., Рубцов Б., Бірман Г., Фридман Дж., Шарп У. та ін., але недостатньо обґрунтовуються ті завдання, які стоять перед фондовим ринком у сучасній ситуації, не